

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)

Виклики у практичній реалізації цього права підкреслюють важливість активної державної ролі. Обмеження мобільності, бюрократичні перепони та недостатня поінформованість військовополонених і членів їхніх сімей створюють ризик формального порушення прав. Саме тому забезпечення права на возз'єднання сім'ї має бути комплексним: юридичне регулювання, спеціалізовані соціальні служби, психологічна підтримка та правове консультування взаємодіють між собою, формуючи ефективний механізм, який дозволяє подолати наслідки полону та війни. *Dura lex, sed lex* – закон суворий, але він не може ігнорувати гуманність, що є серцем права на сімейне життя.

Таким чином, право на возз'єднання сім'ї та повернення військовополонених додому виступає не окремою юридичною категорією, а складовою цілісного підходу до прав людини, де юридичні норми, соціальні гарантії та гуманітарні цінності органічно взаємопов'язані. Забезпечення цього права є обов'язком держави, який проявляється у створенні умов для повернення полонених, підтримки їхніх сімей та відновлення родинних зв'язків. *Iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi* – справедливість полягає у постійному прагненні віддавати кожному його право, і право на возз'єднання сім'ї є його найяскравішим проявом у сучасному світі, особливо в умовах воєнного часу.

Грищенко В.В.

Державний торговельно-економічний університет

varvara.hryshchenko@gmail.com

м. Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СТЕЖЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ?

З 24 лютого 2022 року в Україні розпочалася повномасштабна війна, що спричинила значні зміни у всіх сферах життя, але особливо помітним стало впровадження та посилення цифрового контролю. В сучасних умовах це є невід'ємною частиною безпеки держави. Зокрема, цифровий контроль використовують з метою відстеження геолокації мобільних пристроїв, контролю комунікації та аналізу активності користувачів в соціальних мережах. І в цей момент задається питання «Чи маю я право на приватність в умовах цифрового стеження під час війни?». Адже, з одного боку, це гарантія національної безпеки, але водночас це є втручанням в особисте життя кожного громадянина. Таким чином, право на особисту недоторканість у цифровому середовищі зберігається навіть під час війни, проте може мати обмеження, зумовлені необхідністю гарантування національної безпеки.

Відповідно до ст. 32 Конституції України, приватність – це фундаментальне право людини на недоторканність особистого життя, тобто можливість людини самостійно приймати рішення, яка інформація про неї буде публічною, а яка назавжди залишиться конфіденційною. Ця інформація може включати: листування в соціальних мережах, власну геопозицію, телефонні розмови, активність в цифровому середовищі. З розвитком цифрового ринку, ця тема з кожним роком набуває все більшої важливості, адже цифрові платформи стали одним із небагатьох місць, де зібрана велика кількість інформації про кожну людину та вимагає належного захисту наших даних. Тому приватність в сучасному світі набуває особливого значення.

В Україні право на приватність закріплене на конституційному рівні. Зокрема, ст. 31–32 Конституція України гарантує кожному громадянину недоторканність особистого і сімейного життя, а також таємницю листування, телефонних розмов та іншої кореспонденції. Обмеження цих прав можливі лише у випадках, передбачених законом, що випливає зі ст. 31 та 32 Конституції України: забезпечення національної безпеки, запобігання злочинам, захист прав і свобод інших осіб, розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Важливим спеціальним актом є Закон України «Про правовий режим воєнного стану», ст. 8 якого надає право державі встановлювати особливий режим контролю за засобами зв'язку та мережами передачі даних. Тобто ніхто не може безпідставно використовувати приватну інформацію. Отже, конфіденційність інформації є не просто особистим бажанням людини, а й юридично закріпленим правом, яке має поважатися державою навіть в умовах воєнного стану.

Також, важливо знати, що право на приватність захищається не лише на національному, а й на міжнародному рівні. Зокрема, відповідно до ст. 8 Європейської конвенції з прав людини, кожна людина має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції. Втручання держави в особисте життя людини дозволяється лише у випадках, коли це передбачено законом і є необхідним демократичному суспільству, зокрема, в інтересах національної безпеки.

Цифрове стеження – це процес, який передбачає збір, аналіз та використання інформації про людей в онлайн-середовищі. На сьогодні ця проблема стає все більш актуальною, оскільки розвиток онлайн-платформ та інноваційних технологій значно розширює можливість здійснення цифрового контролю, що узагальнено за матеріалами з кібербезпеки та захисту персональних даних. Основними видами такого стеження є: моніторинг геолокації, контроль комунікації та аналіз активностей користувачів у соціальних мережах. Варто зауважити, що згідно із Законом «Про правовий режим воєнного стану», органи влади можуть регулювати роботу операторів телекомунікацій, що робить контроль комунікації не лише технічною можливістю, а й законним інструментом оборони. Зокрема, за допомогою моніторингу геолокації можна дізнатися точне місцезнаходження та переміщення людини. У більшості випадків можна відслідкувати за допомогою мобільного телефону, GPS або інших цифрових сервісів. Контроль комунікації передбачає аналіз діяльності в соціальних мережах, прослуховування телефонних розмов та контроль інших видів електронного листування. Аналіз соціальних мереж дозволяє отримувати інформацію про погляди, поведінку та контакти користувачів.

В умовах війни цифрове стеження в основному здійснюють державні органи, адже вони можуть отримувати доступ до певної інформації навіть без згоди людини, на відміну від приватних компаній, яким користувачі самі надають свої дані, які в подальшому аналізуються для власних цілей. Тому зараз, у період війни, держава відіграє головну роль, оскільки цифровий контроль стає важливим інструментом для забезпечення безпеки. Наприклад, під час війни за допомогою цифрових технологій можуть відстежувати підозрілих осіб, виявляти диверсійні групи або запобігати поширенню небезпечної інформації. Також аналіз соціальних мереж допомагає боротися з дезінформацією та ворожою пропагандою.

Однак, обмеження приватності в умовах цифрового стеження не можуть бути довільними, що випливає з положень ст. 8 Європейської конвенції з прав людини та принципів захисту приватності. Вони повинні відповідати певним умовам: бути законними, тобто передбаченими законодавством; необхідними – коли без них неможливо досягти мети безпеки; а також тимчасовими, що означає, що вони діють лише на період воєнного стану. Ця тимчасовість прямо гарантується нормами Закону «Про правовий режим воєнного стану», які обмежують термін дії надзвичайних повноважень держави часом ведення бойових дій. Це важливо для того, щоб після завершення війни права громадян були повністю відновлені.

З одного боку, обмеження приватності мають певні переваги, що полегшують роботу держави. Вони дозволяють швидше та ефективніше виявляти загрози, запобігати диверсіям та протидіяти діяльності ворожих груп. Наприклад, за допомогою контролю комунікацій можна виявити передачу важливої інформації державі-агресору, в той час, як аналіз даних допомагає боротися з дезінформацією. Отже, ці обмеження безпосередньо впливають на життя людей та підвищення рівня безпеки в державі під час війни.

З іншого боку, громадяни мають і певні ризики. Надмірний контроль може призвести до зловживання владою з боку державних органів. Якщо відсутній належний контроль за такими діями, це може перерости у масове стеження за громадянами без достатніх підстав. Що в подальшому призведе до порушення основних прав людини та може викликати недовіру суспільства до держави. Отже, обмеження приватності в умовах цифрового стеження у період війни є складним питанням. З одного боку, ці обмеження є необхідними для забезпечення безпеки держави, але з іншого є значним ризиком і потребують чітких меж і контролю, щоб не допустити порушення прав людини.

Питання балансу між безпекою та приватністю є одним із основних у сучасному суспільстві, особливо в умовах війни. З одного боку, держава має обов'язок захищати громадян і забезпечувати національну безпеку. Водночас, за кожною особою закріплено право на приватність та захист персональної інформації від стороннього втручання. Отже, ці два права мають урівноважувати один одного, але головне застосувати чіткі правила та контроль, що відповідає принципам пропорційності та законності, закріпленим у ст. 8 Європейської конвенції з прав людини та ст. 31 – 32 Конституції України.

Основним механізмом забезпечення цього балансу є законність дій держави. Всі заходи цифрового стеження під час воєнного стану повинні ґрунтуватися на законах, таких як Конституція України та Закон України про «Про правовий режим воєнного стану». Ці закони дають можливість ознайомитись, які права громадянина можуть бути обмежені під час воєнного стану. Таким чином, обмеження приватності не можуть бути довільними або безконтрольними. Щоб уникнути зловживань, діяльність спецслужб перебуває під судовим контролем і парламентським наглядом. Такий контроль дозволяє гарантувати, що цифрове стеження використовують лише для забезпечення безпеки, а не використовували інформацію у власних цілях.

Отже, право на приватність в умовах цифрового стеження залишається основним навіть під час війни, адже кожен громадянин України має право на недоторканність свого особистого життя та конфіденційність даних. Водночас, в умовах воєнного стану держава може тимчасово обмежити це право, щоб

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)

забезпечити національну безпеку, захистити громадян та протидіяти загрозам. Цифрове стеження, яке здійснюють державні органи, допомагає ефективніше відстежувати небезпечні дії та боротися з дезінформацією, але такі обмеження повинні бути в першу чергу законними, пропорційними та тимчасовими. Головне, щоб надалі після завершення воєнного стану, приватність людей знову буде повністю відновлена. І також, не менш важливим є те, що громадянин має також усвідомлювати свої права та вміти їх захищати. Рівень довіри до держави значною мірою залежить від того, наскільки прозоро та законно здійснюється цифровий контроль.

Таким чином, проаналізувавши тему приватності у період війни, я можу стверджувати, що право на особистий простір, що залишиться недоторканим в умовах воєнного стану існує, але воно може зазнавати певних обмежень в інтересах безпеки суспільства, при дотриманні чітких меж і контролю з боку держави.

Гулян С.

sviatoslav.i.hulian@ukd.edu.ua

студент I курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ, Україна

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА СПРАВЖНЮ ДЕМОКРАТІЮ У ГІБРИДНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ РЕЖИМІ?

Варто почати з того, що, загалом політичний режим це сукупність способів і методів здійснення державної влади, які визначають характер взаємовідносин між владою та суспільством. Саме політичний режим показує, наскільки громадяни можуть впливати на державні рішення, користуватися своїми правами та свободами, брати участь у політичному житті країни. Він визначається не лише законами, а й тим, як ці закони реалізуються на практиці.

До основних ознак політичного режиму належать рівень забезпечення прав і свобод людини, ступінь участі громадян в управлінні державою, характер взаємодії влади і суспільства, а також принципи здійснення державної влади.

Саме за цими критеріями розрізняють демократичний, авторитарний і тоталітарний режими.

Так, у демократичній державі джерелом влади є народ. Громадяни мають право вільно обирати владу, висловлювати власну думку, створювати політичні партії та громадські організації, контролювати діяльність посадовців. Демократія ґрунтується на свободі, рівності, верховенстві права та повазі до людської гідності.

На противагу, авторитарний режим, навпаки, передбачає зосередження влади в руках однієї особи або вузького кола осіб. Участь громадян у політичному житті обмежується, опозиція зазнає тиску, а свобода слова часто існує лише формально. Тоталітарний режим є ще жорсткішою формою влади, адже держава контролює не лише політику, а й економіку, культуру, інформаційний простір та навіть приватне життя людини.

Однак у сучасному світі дедалі частіше можна побачити країни, де неможливо чітко визначити один тип режиму. У таких державах поєднуються ознаки демократії та авторитаризму. Саме такий режим називають гібридним.